

УДК 343.1

Кримінально–правова характеристика об'єкта терористичного акту

Р. І. Бряцей,

провідний науковий співробітник
відділу досліджень проблем
національної безпеки і оборони
Науково–дослідного інституту
Національної академії
прокуратури України

О. М. Чорний,

здобувач кафедри
кримінального права і кримінології
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Розглядаються теоретичні й практичні аспекти визначення та характеристики об'єкта терористичного акту. Особливої уваги заслуговує дослідження безпосереднього об'єкта цього злочину. Окреслено перспективи удосконалення вітчизняного кримінального законодавства та наведено аргументи щодо підвищення ефективності практичного застосування ст. 258 КК України.

Ключові слова: терористичний акт, громадська безпека, національна безпека, кримінальна відповідальність, об'єкт злочину.

Бряцей Р.И., Чорный А.Н. Криминально-правовая характеристика объекта террористического акта

Рассматриваются теоретические и практические аспекты определения и характеристики объекта террористического акта. Очерчены перспективы совершенствования отечественного уголовного законодательства и приведены аргументы по повышению эффективности практического применения ст. 258 УК Украины.

Ключевые слова: террористический акт, гражданская безопасность, национальная безопасность, криминальная ответственность, объект преступления.

© Бряцей Руслан Ігорович – провідний науковий співробітник відділу досліджень проблем національної безпеки і оборони Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України

© Чорний Олександр Миколайович – здобувач кафедри кримінального права і кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ

Briashchei Ruslan, Chornyi Oleksandr. Criminal and legal characteristics of terrorist act object

The article deals with the theoretical and practical aspects of determining and specifying the object of a terrorist act. According to the results of the investigation, the prospects for improving the domestic criminal law are outlined and arguments are presented on improving the effectiveness of the practical application of Art. 258 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: *terrorist act, civic security, national security, criminal responsibility, object of crime.*

Сучасна постіндустріальна цивілізація, досягнення науково-технічного прогресу забезпечили дуже високий рівень освоєння сил природи, ефективного використання в інтересах людства найновіших досягнень науки і техніки. Водночас активний і різноплановий розвиток виробничої та соціальної сфери життєдіяльності людини об'єктивно зумовив виникнення і прогресуюче збільшення досить інтенсивних чинників і джерел різного роду небезпек, що створюють загрозу заподіяння значної, а часом і дуже великої шкоди особі, суспільству, державі або навіть загрозу існування людства. До них можна віднести термоядерну, хімічну, технологічну, екологічну, епідемічну, продовольчу (небезпека голоду), воєнну, соціальну, кримінальну (зокрема тероризм), економічну та інші небезпеки¹. Саме тому в сучасних реаліях феномен терористичної загрози набув нового змісту, а його дослідження вкрай важливе для практичної протидії реальним загрозам вчинення терористичних актів.

Дослідження стану наукової розробки проблеми кримінальної відповідальності за терористичний акт дає підстави дійти висновку, що розробку цих питань слід умовно розділити на два етапи. Перший етап – це науковий доробок вітчизняних та зарубіжних учених, які досліджували проблеми боротьби з тероризмом до прийняття нового Кримінального кодексу України (2001 р.), де вперше було передбачено кримінальну відповідальність за терористичний акт.

Другий етап – прикладні дослідження, в яких науковці здійснювали юридичний аналіз складу злочину, передбаченого ст. 258 КК України та інші проблемні питання протидії цьому злочину.

Аналіз наукової літератури дає підстави віднести до першого етапу праці В.Ф. Антипенко, О.Ф. Бантишева, С.О. Допілка, В.П. Ємельянова, Ю.А. Іванова, В.А. Ліпкана, В.М. Ляшенко, Л.А. Моджорян, С.М. Мохончука та ін., до другого етапу – період новітніх досліджень (після вступу КК України в 2001 р.) включає дослідження таких вчених, як В.Ф. Антипенко, О.Ф. Бантишева, В.В. Белянської, М.М. Василіна, А.А. Данілевського, В.В. Драного В.В., В.П. Ємельянова, О.В. Епель, А.Е. Ізетова, Б.Д. Леонова, М.В. Рибачука, М.В. Семикіна, О.В. Шамара.

¹ Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: сутність, структура та напрямки реалізації: навч. посіб. Харків: Фоліо, 2002. С. 223.

Визначальне теоретичне, практичне і пізнавальне значення для оцінки суспільної та юридичної сутності злочину, тяжкості заподіяної злочином шкоди, кваліфікації діяння та вирішення багатьох інших практичних завдань має об'єкт злочину². Ним завжди виступає те благо, що охороняється кримінальним законом і якому заподіюється або може бути заподіяна шкода при вчиненні такого діяння. Як зазначив М.С. Таганцев, об'єкт злочину – це те, на що спрямоване діяння винного³. Кримінальним законом беруться під захист найважливіші цінності суспільства. Згідно з ч.1 ст.1 КК України об'єктами кримінально-правової охорони є права і свободи людини і громадянина, власність, громадський порядок та громадська безпека, довкілля, конституційний лад України, а також мир і безпека людства.

Об'єкти кримінально-правової охорони чи злочину традиційно класифікують “по вертикалі” на загальний, родовий та безпосередній. При цьому, як зазначив П.С. Матишевський, для включення так званого загального об'єкта до вертикальної класифікації об'єктів злочину не існує жодних підстав, адже загальним об'єктом є сукупність того, що охороняється кримінальним законом (права та свободи людини і громадянина, власність, громадський порядок та громадська безпека, довкілля, конституційний лад України тощо), яка, звісно, не може бути елементом складу злочину⁴. Тому про загальний об'єкт можна говорити лише на рівні об'єкта кримінально-правової охорони.

Родовий об'єкт розглядають як групу однорідних суспільних відносин, на які посягає певна однорідна група злочинів. Він відображає характер суспільної небезпечності певного роду злочинів, внаслідок чого часто використовується як критерій об'єднання окремих складів злочинів у групи і подальшого розміщення таких груп в Особливій частині КК⁵. Отже, особливістю родового об'єкта є його спроможність відігравати роль системоутворюючого фактора, а для кримінального законодавства України, як і для кожної галузі права взагалі, принцип системності є обов'язковим⁶.

Найбільшого значення для правозастосовної діяльності набуває безпосередній об'єкт злочину. Таким об'єктом у теорії кримінального права називають суспільні відносини, на які посягає конкретна злочинна дія або бездіяльність. Додатковою ланкою в класифікації об'єктів злочину «по вертикалі» є видовий об'єкт. Його можна визначити як підгрупу близьких, схожих соціальних благ, яка входить до більш великої групи споріднених цінностей, тобто до родового об'єкта, та заслуговує на єдину, комплексну кримінально-правову охорону. Отже, видовий об'єкт співвідноситься з

² Коржанський М. Й. Ще раз про об'єкт злочину // Юридичний вісник України. 1996. 18-24 липня.

³ Таганцев Н. С. Русское уголовное право. Т.1. Тула: Автограф, 2001. С. 307.

⁴ Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2000. С. 74.

⁵ Бажанов М. И. Уголовное право Украины. Общая часть: Конспект лекций. Днепропетровск: Пороги, 1992. С. 31-32.

⁶ Музика А. А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів: монографія. Київ: Логос, 1998. С. 24.

родовим як вид з родом або частина з цілим.

Склад злочину, передбачений ст. 258 КК України, розміщений у розділі ІХ Особливої частини КК України “Злочини проти громадської безпеки”, тому родовим об’єктом терористичного акту є громадська безпека.

У зв’язку з цим розглянемо сутність громадської безпеки як об’єкта кримінально-правової охорони, а відтак громадської безпеки як об’єкта кримінально-правової охорони неможливо розглянути без з’ясування такої загальної категорій, як безпека.

М. Панов і В. Тихий зазначили, що безпека являє собою найважливішу цінність, що повинна забезпечувати вільне існування та розвиток особи, суспільства, людства, створювати гармонію і переборювати суперечності у відносинах «людина – техніка», «людина – навколишнє середовище», у взаєминах між людьми, особою і державою, суспільством, між націями і державами⁷.

Безпека за своєю юридичною природою являє собою стан врегулювання правом суспільних відносин, що виникають з приводу реалізації життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, адекватно чинникам та умовам потенційних і реальних загроз, створених: протиправними діями, шкідливими подіями (явищами) техногенного, природного, соціального характеру, наслідками шкідливих подій (явищ)⁸.

Безпека, як умова функціонування й розвитку суспільства, має два складники, що оцінюються об’єктивними і суб’єктивними критеріями індексу безпеки. Об’єктивний критерій – це рівень реальної захищеності системою законодавчого регулювання, організаційними заходами для використання матеріальних засобів, реалізацією цих заходів правоохоронними та іншими органами. Суб’єктивний критерій – частина суспільної психології: відчуття стану захищеності, громадський спокій, відчуття своєї безпеки і безпеки інших, недоторканності майна, впевненість у нормальній роботі державних і суспільних інститутів⁹.

В Україні певна сфера суспільних відносин з приводу забезпечення безпеки врегульована на законодавчому рівні. Так, Закон України “Про основи національної безпеки України” від 19.06.2003 р., який визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності, визначає національну безпеку як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної

⁷ Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) // Вісник Академії правових наук України. 2000. № 3 (22). С. 11.

⁸ Власенков В. В., Стахов А. И. Безопасность как объект правового регулирования // Проблемы борьбы с преступностью в Центральном Федеральном округе Российской Федерации: материалы науч.-практ. конф. (г. Брянск, 28–29 нояб. 2001 г.) / под ред. А. М. Никитина. Москва – Брянск: ЮИ МВД России, 2002. Ч. 2. С. 79.

⁹ Овчинникова Г.В. Терроризм: лекция. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Генеральной прокуратуры РФ, 1998. С. 17.

діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондкових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та в інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам. Загрозами національної безпеки є наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України.

Закон України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру” від 08.06.2000 р. визначає організаційні та правові основи захисту громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України, захисту об'єктів виробничого і соціального призначення, довкілля від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Об'єктом підвищеної небезпеки є об'єкт, який згідно із законом вважається таким, на якому є реальна загроза виникнення аварії та/або надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру.

Закон України “Про об'єкти підвищеної небезпеки” від 18.01.2001 р. визначає правові, економічні, соціальні та організаційні основи діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, і спрямований на захист життя і здоров'я людей та довкілля від шкідливого впливу аварій на цих об'єктах шляхом запобігання їх виникненню, обмеження (локалізації) розвитку і ліквідації наслідків. У цьому Законі, на відміну від Закону України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”, дається ширше тлумачення поняття “об'єкт підвищеної небезпеки”. Відповідно до ст. 1 цього Закону об'єктом підвищеної небезпеки визначено об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються одна або кілька небезпечних речовин чи категорій речовин у кількості, що дорівнює або перевищує нормативно встановлені порогові маси, а також інші об'єкти як такі, що, відповідно до закону, є реальною загрозою виникнення надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру.

Закон України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” від 08.02.1995 р. встановлює пріоритет безпеки людини та навколишнього природного середовища, права та обов'язки громадян

у сфері використання ядерної енергії, регулює діяльність, пов'язану з використанням ядерних установок і джерел іонізуючого випромінювання, встановлює також правові основи міжнародних зобов'язань України щодо використання ядерної енергії. Згідно зі ст. 1 цього Закону радіаційна безпека – це дотримання допустимих меж радіаційного впливу на персонал, населення та навколишнє природне середовище, встановлених нормами, правилами та стандартами з безпеки.

Термін “безпека” використовується й у Кримінальному кодексі України при характеристиці ознак об'єктів деяких злочинів (національна безпека, громадська безпека, безпека виробництва, безпека руху та експлуатації транспорту, безпека людства). Категорія “безпека”, безперечно, має важливе значення для розкриття змісту складів злочину, в яких вона виступає об'єктом злочину.

Значний внесок у теорію кримінально-правової охорони безпеки зробив В.П. Тихий, який визначає її як такий стан предметів (явищ діяльності, процесів), за якого відсутня (не загрожує) небезпека¹⁰. У подальшому, досліджуючи означену проблему, В.С. Комісаров зауважує, що, по-перше, безпека є соціальним явищем з усіма притаманними йому властивостями; а по-друге, вона сприймається як істотно важливе соціальне благо, для збереження і підтримки якого держава та суспільство здійснюють усебічні заходи¹¹.

Подібним чином це поняття тлумачиться і в навчальній літературі, де стверджується, що громадська безпека, як родовий об'єкт злочинів, складається з кількох груп суспільних відносин, що існують для забезпечення безпечних умов життя усього суспільства; громадського порядку; екологічної безпеки та екологічного правопорядку; здоров'я населення та громадської моральності; безпеки особистих, громадських або державних інтересів при здійсненні різноманітного виду робіт; безпеки особистих, громадських або державних інтересів у процесі поведінки із загальнонебезпечними предметами; безпеки особистих, громадських або державних інтересів у процесі використання транспортних засобів; безпеки особистих, громадських або державних інтересів у процесі використання комп'ютерної інформації¹².

Але, на нашу думку, більш обґрунтованою є наукова позиція В.П. Тихого, котрий вважає, що суспільна безпека – це загальне благо, безпека для усіх, загальна цінність, що задовольняє суспільство в цілому і кожного з громадян. При цьому він виокремлює два види благ, пов'язаних з потребою громадської безпеки: по-перше, це захищеність суспільства від різного роду небезпеки; по-друге, сам захист суспільства від небезпеки, діяльність щодо запобігання небезпеки. Залежно від обсягу, джерела, засобів забезпечення та засобів регулювання він виділяє такі рівні

¹⁰ Тихий В. П. Уголовная ответственность за нарушение правил безопасности обращения с общепасными предметами. Киев: УМКВО, 1989. С. 6.

¹¹ Комиссаров В. С. Преступления, нарушающие общие правила безопасности (Понятие, система, общая характеристика): дис. ... доктора юрид. наук. Москва, 1997. С. 16.

¹² Уголовное право: Особенная часть : учеб. / под ред. А. И. Рапога. Москва: НОРМА, 1996. С. 220.

громадської безпеки: безпека суспільства від будь-яких загроз, чинників і джерел небезпеки; безпека суспільства від суспільно небезпечних посягань, що знаходять своє відображення в правоохоронній діяльності, захист правопорядку від правопорушень, у боротьбі з ними; безпека як об'єкт посягань злочинів проти громадської безпеки, громадського порядку і здоров'я населення; громадська безпека як родовий об'єкт злочинів (безпека від неправомірного поведження з такими джерелами небезпеки, як вогонь, вибухові та радіоактивні речовини, вогнепальна та холодна зброя, бойові припаси). Останній рівень В.П. Тихий називає загальною безпекою, на відміну від транспортної і виробничої безпеки¹³. У подальшому, аналізуючи кримінальне законодавство України, він зазначає, що громадська безпека, як родовий об'єкт злочинів, охоплює безпеку суспільства від загрози злочинних організацій, терористичних актів та актів терористичної спрямованості, незаконного та недбалого поведження зі зброєю та предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, безпеку від пожеж та інше, а безпека виробництва і безпека руху та експлуатації транспорту є спеціальними видами безпеки¹⁴.

Таким чином, громадська безпека пов'язана з двома формами діяльності людини – дотриманням загальних правил безпеки і дотриманням спеціальних правил безпеки. Загальними правилами безпеки у кримінальному праві називають не тільки правила поведження із загальнонебезпечними джерелами, а й інші правила, які є обов'язковими для усіх членів суспільства і якими вони повинні керуватися в усіх сферах життєдіяльності з метою попередження суспільно небезпечних наслідків. Спеціальні правила безпеки пов'язані з дотриманням правил безпеки виробництва та поведженням із загальнонебезпечними предметами.

Отже, на підставі вищезазначеного можна стверджувати, що родовим об'єктом терористичного акту є суспільні відносини у сфері забезпечення громадської безпеки, тобто стану захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від негативних наслідків явищ соціального, природного або техногенного характеру, а також підтримка достатнього рівня такої захищеності для нормального їх функціонування.

О.В. Кириченко, на підставі аналізу змісту кримінального законодавства України, робить висновок про те, що громадську безпеку, як родовий об'єкт кримінально-правової охорони¹⁵, диференційовано на низку її видів, які слід вважати видовими об'єктами кримінально-правової охорони. Він зазначає, що вітчизняний законодавець зосередив у розділі X Особливої частини КК України злочини проти безпеки у сфері виробництва, а у розділі XI – злочини у сфері руху та експлуатації транспорту, і тим самим виділив два самостійних види громадської безпеки – виробничу та транспортну. В зв'язку з цим вважає, що безпека, про яку йдеться в

¹³ Тихий В. П. Злочини проти суспільної (загальної) безпеки: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. акад. України, 1996. С. 3-9.

¹⁴ Тихий В. П. Громадська безпека та деякі особливості складів злочинів проти неї // Законодавство України: науково-практичні коментарі. 2002. № 4. С. 94-95.

¹⁵ Кириченко О.В. Громадська безпека як об'єкт кримінально-правової охорони // Право і суспільство. 2012. № 3. С. 189.

цьому розділі, є не чим іншим, як самостійним видом ширшого, родового явища – громадської безпеки. Законодавець термінологічно не виокремив цей вид громадської безпеки серед інших. Тому до назви вказаного виду безпеки, а відповідно і розділу IX Особливої частини КК України, пропонує залучити широковживаний доктриною кримінального права термін “загальна громадська безпека”. Таким чином, громадська безпека, як родовий об’єкт кримінально-правової охорони, розподілена сьогодні у кримінальному законодавстві України на три самостійні види: загальна, виробнича та транспортна, котрі є видовими об’єктами кримінально-правової охорони .

У ч. 1 ст. 258 КК України терористичний акт визначено як застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров’я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об’єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою.

Суспільна небезпека цього злочину полягає в тому, що він може заподіяти значну чи тяжку шкоду життю і здоров’ю ні в чому не винних людей, власності, довкіллю, нормальному функціонуванню органів державної влади, підприємствам, установам чи організаціям, а також характеризується використанням зброї, жорстокістю, насильством, здатний дестабілізувати соціально-політичну обстановку в суспільстві чи в окремих регіонах країни, дезорганізувати роботу органів державної влади, викликати у населення панічні настрої, створити обстановку напруги, незахищеності й громадського неспокою, почуття тривоги і занепокоєння, страху і безпорадності тощо. Як зазначив О.М. Джужа, чималий вплив на ступінь суспільної небезпеки тероризму робить місце й час його здійснення, що може прямо стосуватися й тяжкості наслідків, що наступили, оскільки кількість безвинних жертв залежатиме від часу й місця здійснення терористичного акту. Подібна обставина, у свою чергу, підвищує й ступінь провини терористів, оскільки характер діяння, його можливі наслідки, спосіб, засоби, місце, час і обстановка його виконання, спрямованість дій на залякування населення й кращий для винних результат ними, звичайно, завчасно плануються й докладно опрацьовуються¹⁶.

Таким чином, терористичний акт є багатоб’єктним злочином. Основним безпосереднім об’єктом цього злочину є громадська безпека в частині захищеності суспільства від вчинення терористичних актів.

Серед науковців триває дискусія щодо віднесення злочинів, пов’язаних

¹⁶ *Боротьба з тероризмом: навч. посіб.* / [О. М. Джужа, Д. Й. Никифорчук, В. М. Комарницький та ін.]; за заг. ред. В. В. Коваленка. Київ: Видавничий дім «Скіф», 2013. С. 44.

з терористичною діяльністю, до злочинів проти основ національної безпеки України або взагалі передбачити їх в окремому розділі Особливої частини КК України.

Так, В.П. Ємельянов, обґрунтовуючи позицію щодо віднесення злочинів, передбачених ст. 258–258-5 КК України до злочинів проти громадської безпеки, зазначає:

– по-перше, поміняти місцями фактично основний і додатковий об'єкти змушує законодавча техніка, оскільки при тій ситуації, коли основним об'єктом є в нескінченній кількості різні національні і наднаціональні інститути тощо, засіб посягання на них шляхом порушення громадської безпеки є єдиною загальною властивістю цих злочинів, котрі можна «винести за дужки» та сформулювати самостійний склад злочину;

– по-друге, тероризм найчастіше характеризує саме загальнонебезпечний засіб допоміжної дії, і нерідко той об'єкт, на який терористи посягають шляхом посягання на громадську безпеку, аж ніяк не можна порівнювати за важливістю з громадською безпекою, а найтяжчі наслідки настають саме в результаті посягання на громадську безпеку, тоді як основному об'єкту часом реальної шкоди не завдається;

– по-третє, включення складу тероризму не в розділ про злочини проти громадської безпеки, а в якийсь інший, що містить склади злочинів проти держави або проти миру та безпеки людства, призводить до того, що за основу беруться не найбільш типові випадки актів тероризму, а навпаки, найбільш тяжкі форми його прояву, в результаті чого викривляється та штучно підвищується ступінь громадської небезпеки тих актів тероризму, які насправді не були спрямовані ані проти основ державності, ані проти міжнародного правопорядку¹⁷.

У подальших наукових дослідженнях з метою усунення зазначених недоліків автор пропонує склади терористичних злочинів передбачити в окремому розділі КК України під назвою «Терористичні злочини»¹⁸.

О.В. Шамара пропонує віднести злочини, передбачені ст. 258–258-5 КК України, до злочинів проти основ національної безпеки України. Аргументом на цю користь є те, що зазначені суспільно небезпечні діяння посягають на пріоритетні національні інтереси України, які відображають фундаментальні цінності та прагнення українського народу, його потребу в гідних, безпечних, умовах життєдіяльності, а також цивілізовані шляхи їх створення та засоби їх задоволення, закріплені в Законі України «Про основи національної безпеки України», відповідно до якого це: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України;

¹⁷ *Емельянов В. П.* Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование: монография. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. С. 190-196.

¹⁸ *Ємельянов В. П.* Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення: монография. Харьков: Право, 2016. С. 73.

зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві; забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів; розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір та в євроатлантичний безпековий простір; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України¹⁹.

Погоджуючись з окремими аргументами провідних вітчизняних науковців, беручи до уваги, що терористичні акти посягають на пріоритетні національні інтереси України, закріплені в Законі України «Про основи національної безпеки України», вважаємо, що злочини, які пов'язані з терористичною діяльністю, слід розташувати у розділі I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України».

Додатковим об'єктом можуть бути життя і здоров'я людини, власність, довкілля, авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, нормальне функціонування підприємств, установ або організацій.

Такі блага, як життя і здоров'я людини, власність, довкілля, авторитет органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, нормальне функціонування підприємств, установ або організацій є додатковим факультативним об'єктом, оскільки вчинення дій, які підпадають під ознаки терористичного акту, не в усіх випадках їх вчинення, можуть спричинити їм шкоду.

Briashchei Ruslan, Chornyi Oleksandr. Criminal and legal characteristics of terrorist act object

The article deals with the theoretical and practical aspects of determining and specifying the object of a terrorist act. In modern realities, the phenomenon of a terrorist threat has gained a new meaning, and investigations dedicated to it are extremely important in order to overcome not theoretical differences in scientific views, but counteract practical threats to terrorist acts.

The determining theoretical, practical and cognitive value for the assessment of the social and legal nature of the crime, the severity of the crime caused damages, the qualification of the act and the solutions of many other practical problems – object of crime.

¹⁹ Шамара О.В. Відповідальність за здійснення терористичної діяльності по кримінальному законодавству України: монографія. Київ: Видавничий дім «Артеку», 2014. С. 236.

Criminal law is taken under the protection of the most important values of society. The objects of criminal law or crime are traditionally classified «vertically» in general, generic and direct.

The general object is the sum that is protected by a criminal law, which, of course, can not be an element of the crime. The generic object is regarded as a group of homogeneous social relations, which is being impeded by a certain homogeneous group of crimes.

Composition of the crime, stipulated by Art. 258 of the Criminal Code of Ukraine, placed in Section IX of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine «Crimes against Public Safety», therefore, the general object of the terrorist act is public security.

In Ukraine, a certain sphere of public relations with regard to security is regulated at the legislative level. Thus, the Law of Ukraine «On Fundamentals of National Security of Ukraine» dated 19.06.2003, which defines the basic principles of state policy aimed at protecting national interests and guaranteeing the security of individuals, societies and states in Ukraine from external and internal threats in all spheres of life, defines national security as the protection of the vital interests of man and citizen, society and the state.

The term «security» is also used in the Criminal Code of Ukraine to characterize the features of some of the crimes (national security, public safety, production safety, traffic safety and transport, human security). The category «security» is undoubtedly important for disclosing the content of the crimes in which it serves as the object of a crime.

Thus, public safety is associated with two forms of human activity - compliance with general rules of safety and adherence to special safety rules. The general rules of safety in criminal law incorporate not only the rules for dealing with the most dangerous sources, but also other rules that are obligatory for all members of society and which they should be guided in all spheres of life in order to prevent socially dangerous consequences.

A major object of a terrorist act is social relations in the field of public safety, that is, the protection of vital interests of a person, society and the state from the negative effects of social, natural or man-made phenomena, as well as the maintenance of a sufficient level of such security for their normal functioning.

Particular attention deserves the study of the direct object of this crime. A terrorist act is a multi-objective crime. The main direct object of this crime is public safety in terms of protecting society from committing terrorist acts.

According to the results of the investigation, the prospects for improving the domestic criminal law are outlined and arguments are presented on improving the effectiveness of the practical application of Art. 258 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: terrorist act, civic security, national security, criminal responsibility, object of crime.